

14—15 вересня 2010 р. на честь відомого історика, літературознавця, критика, перекладача, фольклориста, етнографа, бібліографа, організатора кооперативного руху, редактора, активного члена НТШ Василя Доманицького (1877—1910) кафедра української літератури і компаративістики Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького та Черкаський осередок Наукового товариства ім. Шевченка в Україні провели науковий семінар „Василь Доманицький: особистість і науково-творча спадщина“. Вітальним словом його відкрив ректор університету Анатолій Кузьмінський, після чого було вперше продемонстровано документальний фільм „Дорога праці й болю Василя Доманицького“ авторства Інни Кошової.

Завідувач кафедри, натхненник й організатор семінару, проф. Володимир Поліщук репрезентував нові видання, спеціально підготовлені та опубліковані до вказаної дати. Зокрема, ще 2008 р. він здійснив репринтне відтворення відомого дослідження В. Доманицького „Критичний розслід над текстом „Кобзаря“ Шевченка“ 1907 р. За редакцією цього дослідника вийшло посмертне видання праць Доманицького у двох книгах „З науково-творчої спадщини: статті, нариси, рецензії“ (Черкаси, 2010). До посмертного ювілею уродженця Черкащини вперше перевидали також книжку „Чистому серцем: Пам'яті Василя Доманицького“ (Черкаси, 2010), яку впорядкував та видрукував 1912 р. відомий літературознавець, критик, публіцист та громадсько-політичний діяч С. Єфремов. В. Поліщук також представив видання із серії „Черкащини славетні імена“ — „Невтомний робітник на рідній ниві: Василь Миколайович Доманицький. Науково-допоміжний біобібліографічний покажчик (До 100-річчя від часу смерті)“ (Черкаси, 2010), який уклали працівники Черкаської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Т. Шевченка за активної участі викладачів кафедри.

Роботу наукового семінару проведено у семи проблемно-тематичних групах: „Василь Доманицький. Особистість. Біографія“, „Василь Доманицький в українському суспільно-гуманітарному контексті рубежу XIX—XX ст.“, „Василь Доманицький як історик та археолог“, „Літературні інтереси Василя Доманицького“, „Василь Доманицький як етнограф і фольклорист“, „Василь Доманицький як видавець і мовознавець“, „Василь Доманицький і кооперативний рух“. З доповідями про літературні студії вченого виступили М. Наєнко („Василь Доманицький у його літературному оточенні“), М. Корпанюк („Данило Братковський в оцінці Василя Доманицького“), М. Гнатюк („Шевченкознавчі візії Івана Франка та Василя Доманицького“), Б. Цимбал („Василь Доманицький — вовчкознавець“) тощо. На семінарі також мовилося про взаємини та співпрацю В. Доманицького з відомими діячами української науки, культури і суспільно-громадського життя початку XX ст., зокрема у доповідях В. Верстюка („Євген Чикаленко як соратник Василя Доманицького“), В. Масенка („В'ячеслав Липинський — літературний „хрещеник“ Василя Доманицького: історія дружби та взаємин“). Про перші контакти і дружбу з М. Грушевським, В. Гнатюком, І. Франком та іншими членами НТШ, осягнення вченим різних галузей знань у рамках діяльності першого всеукраїнського академічного осередку тощо доповів М. Глушко, а про публікації В. Доманицького на сторінках „Записок НТШ“ — В. Івашків.

15 вересня учасники семінару відвідали малу батьківщину В. Доманицького — с. Колодисте Тальнівського р-ну Черкаської обл., де взяли участь в урочисто-поминальних заходах.

Михайло ГЛУШКО

11—12 лютого 2011 р. в Івано-Франківську відбулася Всеукраїнська науково-практична конференція „Художньо-сміслові координати творчості Леся Мартовича“, присвячена 140-річчю від народження письменника. Її організаторами стали Івано-Франківський осередок НТШ та Інститут філології Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника.

З привітальним словом виступили директор Інституту філології, завідувач кафедри української літератури, проф. С. Хороб та проректор з наукової роботи І. Миронюк; доповідями — Н. Мафтин („Типологія новелістичного мислення в малій прозі Леся Мартовича“), В. Матвішин („Мужицька смерть“ Леся Мартовича і „Мужицька смерть“ Еміля Золя: компаративний аспект“), Р. Піхманець („Тасмниці художньої галереї Леся Мартовича: погляд крізь призму „Стрибожого дарунку“), Г. Василевич („Словотвірний потенціал діалектизмів-іменників у малій прозі Леся Мартовича“) і Є. Баран („Леся Мартович у листах та спогадах“) тощо.

У рамках конференції проведено сім секційних засідань. Активно працювали секції „Традиції Леся Мартовича в новітній українській літературі“ (під керівництвом А. Гуляка), „Штрихи до творчої біографії Леся Мартовича“ (під головуванням С. Кіраля), „Поетика Леся Мартовича“ (очолювана Р. Голодом). Під час роботи секції „Художньо-сміслові виміри творчості Леся Мартовича“ (керівник — П. Іванишин) розгорнулася творча дискусія навколо всебічності художніх рис національно-екзистенційного мислення у творах письменника, психологічних вимірів життєвих світів персонажів, ідейно-художнього новаторства його малої прози. Доповіді в секції „Творчість Леся Мартовича в контексті розвитку української та світової літератури“ розкрили компаративні аспекти творчості українського сатирика та Е. Золя, Ш. Алейхема, історію впливів і взаємовпливів Л. Мартовича та В. Стефаника, Марка Черемшини, Т. Зінківського, В. Шевчука, М. Козориса, У. Кравченко та ін. Про різноманітність мовних засобів сатири письменника дискутували на секції „Мовна стратегія образотворення Леся Мартовича“, яку очолював В. Грещук. Зацікавлення суспільно-політичною діяльністю письменника виявили історики й політологи, які працювали під керівництвом В. Марчука.

На конференції репрезентовано перші примірники Повного видання творів Л. Мартовича. До першого тому увійшли всі відомі оповідання письменника. Більшу частину з них подано за першими прижиттєвими збірками автора („Нечитальник“, „Хитрий Панько та інші оповідання“, „Стрибожий дарунок і інші оповідання“) з належними коментарями та словником малозрозумілих слів. Другий том міститиме повість „Забобон“, текст якої друкуватиметься за збереженим машинописом з наявними правками автора. Втрачені і пошкоджені частини тексту відновлено за першим, 1917 р. виданням твору та за його публікацією у другому томі творів Л. Мартовича, виданому Ю. Гамораком 1943 р. Також до другого тому увійдуть драма „Політична справа“, уривки з незакінченої повісти „Село Підойми“, підготовлені за автографами письменника, та кілька неопублікованих раніше його листів. Публіцистичні праці Л. Мартовича буде подано за першодруками у часописах „Літературно-науковий вістник“, „Народ“, „Діло“, „Громадський голос“, „Молода Україна“, „Хлібороб“, „Свобода“.

12 лютого учасники конференції побували на батьківщині письменника в селі Торговиця (Городенківського р-ну), де взяли участь в ювілейних заходах та оглянули експозицію Літературно-меморіального музею Л. Мартовича.

Ганна МАРЧУК

22 березня 2011 р. Історична комісія НТШ в Україні з участю Львівського відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України у конференц-залі НТШ провела науковий семінар „Історичне картознавство в незалежній Україні (пам'яті Марії Вавричин)“, присвячений пам'яті відомої дослідниці історичної картографії Марії Вавричин (пом. 28 грудня 2010 р.).

З доповіддю „Науковий шлях Марії Вавричин“ виступила старший науковий співробітник Львівського відділення інституту Н. Халак. Вона розповіла про науковий доробок дослідниці, її внесок у вивчення картографічної спадщини Гійома Ле Вассера де Боплана і загалом історичної картографії, у створення дослідницького осередку з історичної картографії в рамках Львівського відділення інституту (зокрема, у відновлення видавничої серії „Пам'ятки картографії України“, проведення низки наукових конференцій, видання збірників наукових праць тощо).

У доповіді головного спеціаліста Відділу використання інформації документів Центрального державного історичного архіву України у Львові У. Кришталович йшлося про Марію Григорівну як представника львівської школи історичного картознавства, яку очолював Я. Дашкевич. Доповідач розповіла, що дослідниця поряд із Я. Дашкевичем стала ініціатором проведення картографічних конференцій, упорядником наукових збірників „Боплан і Україна“ (1998), „Картографія та історія України“ (2000), „Історичне картознавство України“ (2004), „Історична топографія та соціотопографія України“ (2006).

У другій частині наукового семінару спогадами про Марію Григорівну поділилися її колеги, друзі, родичі: В. Оприск, Л. Ільницька, Г. Сварник, І. Ровенчак, І. Дупнак, Л. Старчак, В. Ардан.

Андрій ФЕЛОНЮК

12 квітня 2011 р. у Музично-меморіальному музеї Соломії Крушельницької Музикознавча комісія НТШ провела вечір, присвячений світлій пам'яті видатного українського піаніста Олега Криштальського — Народного артиста України, професора, багаторічного проректора Львівської державної консерваторії ім. Миколи Лисенка.

О. Криштальський був одним із найвидатніших українських музикантів ХХ ст., здійснивши безцінний внесок в українську культуру. Як справжній патріот своєї Батьківщини, він поширював українське мистецтво далеко за її межами.

У пам'ятному вечорі з нагоди річниці смерті піаніста, крім членів Музикознавчої комісії, брали участь численні колеги та шанувальники О. Криштальського з Львівської музичної академії, а також сестра піаніста — доцент Львівського національного медичного університету ім. Данила Галицького Лідія Криштальська.

Засідання відкрив голова Музикознавчої комісії О. Козаренко, який підкреслив великі заслуги О. Криштальського перед українською музичною культурою. Про мистецьку діяльність видатного піаніста розповіла професор Н. Кашкадамова, надавши присутнім можливість прослухати у звукозаписі останню творчу роботу митця — підготоване ним першовиконання в Україні фортеп'яної Сонати Василя Барвінського. Зі спогадами про музиканта виступили колишні його учениці: доцент Дрогобицького університету ім. І. Франка О. Ковальська-Фрайт та викладач Спеціальної музичної школи ім. Соломії Крушельницької Т. Воробкевич. Про свої взаємини з музикантом розповів голова НТШ в Україні Олег Купчинський.

Неповторно-зворушливу атмосферу засідання створили виступи музикантів-виконавців. Фортеп'янні п'єси Ф. Шуберта, Й. Брамса, М. Лисенка та В. Барвінського грали Оксана Рапіта і Олександр Козаренко, твори Ф. Шопена відтворили в ансамблі віолончеліст Т. Менцинський та піаніст М. Драган.

До уваги учасників вечора було запропоновано книжковий спогадів О. Криштальського, над якою музикант працював до останніх днів життя. Завершив редактування „Спогадів“ Т. Дубровний.

Тарас ДУБРОВНИЙ, Наталія КАШКАДАМОВА

18 квітня 2011 р. в актовій залі Львівського національного університету ім. І. Франка відбулося урочисте засідання, яким вшанували пам'ять Віри Річ (24 квітня 1936 р.) — британської перекладачки, поетеси, журналіста, дійсного члена НТШ, секретаря Англо-Українського товариства в Лондоні, лауреата премії імені І. Франка. Британка без жодного українського кореня, поетеса так натхненно,

щиро й проникливо перекладала англійською твори Тараса Шевченка, Лесі Українки, Івана Франка, Миколи Зерова, Павла Тичини та ще близько півсотні українських митців, що щиро полюбила Україну і віддала всю свою творчу енергію і насагу, переймалася долею українського народу, його мовою і культурою. Після смерті Віри Річ (20 грудня 2009 р.), відповідно до її останньої волі, 15 квітня 2011 р. відбулося перепоховання її праху на Чернечій горі поряд із могилою Т. Шевченка.

Відкриваючи академію, декан факультету іноземних мов Володимир Сулим підкреслив, що своєю титанічною працею Віра Річ значно долучилася до популяризації української літератури та культури у світі, стала літературним послом України у Великобританії та за її межами.

Віра Річ усе своє свідоме життя духовно перебувала в орбіті української словесности. Про її складну працю на перекладацькій ниві розповіла завідувач кафедри перекладознавства і контрастивної лінгвістики ім. Г. Кочура, проф. Роксолана Зорівчак. Вона чітко окреслила багатовимірний образ британської перекладачки, літературознавця, перекладознавця, кореспондента наукових журналів, авторки сотень статей про українську літературу, людини глибокого патріотизму і громадянської мужності. Віра Річ ставила високі вимоги до якості перекладу, про що свідчать багаторічні пошуки найкращих відповідників для Шевченкових образів чи її робота над перекладом „Мойсея“, яка тривала понад 50 років. Перекладачка вважала, що для кожного оригінального вислову Кобзаря існує єдино можлива англомовна інтерпретація, і намагалася віднайти саме той найточніший і найдоречніший відповідник. Про конкретні труднощі перекладу Віра Річ неодноразово говорила у своїх виступах, у листах до друзів та колег, у коментарях до перекладів. Р. Зорівчак наголосила на мужності перекладачки, яка в різні періоди становлення і розвитку нашої державности підтримувала Україну своїм словом, зокрема 1979 р. підписала листа на підтримку письменників і науковців-політичних в'язнів, у 1986 р. першою заговорила в англомовній пресі про трагедію Чорнобиля, а після Помаранчевої революції намагалася осмислити історію українського народу у поетичній презентації „Від Мазепи до Майдан“.

Проф. Андрій Содомора у своєму виступі наголосив, що Віра Річ популяризувала і підтримувала українську мову, наводячи слова перекладачки, які стали девізом її життя: „За Ваше і Наше Слово, Слово Кобзареве“. На його думку, вона спростувала твердження про те, що перекладач повинен знати мову перекладу так, як знає мову оригіналу. У перекладознавчій концепції Віри Річ це твердження набуло нового звучання: перекладач повинен любити мову перекладу, як рідну, вникати в її дух, адже перекладаємо не просто слова, а дух і досвід народу.

Саме крізь призму перекладів Віри Річ можна досягнути глибини художнього мислення таких складних (незважаючи на позірну на перший погляд простоту) авторів, як Тарас Шевченко, зрозуміти приховані смисли його творів. Про це йшлося у виступі Ганни Косів, дослідниці творчості Віри Річ.

Віра Річ любила Україну всім серцем і щиро вболівала за її долю. Для України вона зробила дуже багато, не вимагаючи нічого взамін, не чекаючи особливих винагород чи визнання її заслуг.

Валентина САВЧИН

23 червня 2011 р. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Український католицький університет, Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаника та Наукове товариство ім. Шевченка в Україні у конференційній залі НТШ святкували ювілейну академію з нагоди 125-ліття від народження видатного українського історика, академіка АН УРСР Івана Крип'якевича (1886—1967).

Академія складалася з виголошення ряду доповідей, відкриття меморіального кабінету І. Крип'якевича, експозиції книжкової виставки та панахиди на могилі вченого. У доповіді в. о. директора Інституту українознавства М. Литвина „Іван Крип'якевич — організатор української історичної науки“ проаналізовано діяльність вченого на посаді директора Історично-філософичної секції Наукового товариства ім. Шевченка (1924—1937) та активну участь у роботі його комісій — Старої історії, Нової історії України, Історично-джерелознавчої, Правничої, Етнографічної, Археографічної, Бібліографічної (з 1934 р. — Бібліологічної), Історії штуки, Музикологічної, Музейної. Чимало уваги у доповіді приділено праці вченого на посаді завідувача кафедри історії України Львівського університету (1939—1941, 1944—1946), завідувача Львівським відділом Інституту історії АН УРСР у Києві (1940—1941, 1944—1946), директора Інституту суспільних наук АН УРСР (1953—1962). Співробітник Інституту українознавства О. Луцький представив наукове життя Інституту суспільних наук АН УРСР у 1951—1962 рр. під керівництвом І. Крип'якевича. Декан гуманітарного факультету УКУ Ігор Сковчиляс розглянув церковно-релігійні студії вченого, його працю в 1930-х роках у Богословській академії у Львові. Співробітник Львівського відділення Інституту археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського НАН України Надія Халак поінформувала про взаємне листування І. Крип'якевича та Степана Томашівського. Леся Крип'якевич — невістка вченого — виголосила повідомлення „Чоловіки роду Крип'якевичів“ та подарувала організаторам академії маловідомі портрети історика. Завідувач відділу нової історії Інституту українознавства Ф. Стеблій поділився спогадами про вчителя. Учасники академії визнали потребу упорядкувати та видати в кількох томах праці історика, здійснити випуск пам'ятного конверта і марки на честь І. Крип'якевича.

Того ж дня урочисто відкрито науково-меморіальний кабінет академіка Івана Крип'якевича (в будинку на вул. Винниченка, 24), а у Львівській національній науковій бібліотеці ім. В. Стефаника — ювілейну виставку книг і рукописів вченого. Увечері на Личаківському цвинтарі о. Михайло Димид відслужив панахиду на могилі Івана Крип'якевича. Учасники академії також поклали квіти до родинного гробівця Крип'якевичів, де поховані батьки і діти вченого.

Микола ЛИТВИН

15—18 вересня 2011 р. у Львові проходив 18-й Форум видавців. Свято книжки супроводжувалось обширною виставкою-ярмарком друкованої продукції багатьох міст України й інших країн. Під час форуму діяло понад 200 виставкових стендів, відбувались презентації книжок, авторські зустрічі, зустрічі читачів із видавцями, семінари, лекції, проводились заходи, присвячені найменшим нашим читачам і т. д. Згідно з програмою, у презентаціях й інших заходах брали участь не лише представники України, але й Австрії, Білоруси, Бразилії, Великобританії, Данії, Естонії, Ірландії, Іспанії (Каталонії), Казахстану, Латвії, Нігерії, Німеччини, Норвегії, Росії, Сербії, Туреччини, Чехії, Швейцарії.

У виставці-ярмарку форуму традиційно брало участь НТШ (стенд № 420). Представлялась наукова література, видавана в ДВЦ Товариства з мови, літературознавства, історії, філософії, археології, образотворчого й ужиткового мистецтва, музики, театру. Можна було ознайомитися (і придбати також) такі наукові видання, як „Записки НТШ“, „Праці НТШ“, праці сесій, конференцій, симпозіумів, „круглих столів“ НТШ, збірники секцій і комісії Товариства, томи „Українознавчої наукової бібліотеки НТШ“ та інші серійні видання. Поряд також представлялись численні монографічні праці. До форуму вперше виданий українською літературною мовою „Літопис польський, литовський, жмудський і всієї Руси“ Мачея Стрийковського, створений 1582 р. (переклад Р. Івасіва).

Крім виставки-продажу, НТШ брало участь у презентації книжок. 16 вересня в УКУ презентовано перекладений Атлас біблійної історії (The Collins Atlas of Bible History edited by James Pritchard with Nick Page). Переклад з англійської здійснили М. Климчук і Т. Шабал. Містить понад 150 карт з історичним коментарем. Атлас видало Державне науково-виробниче підприємство „Картографія“. Містить десять розділів: Час і місце дії; Патріархи; Єгипет і Вихід; Завоювання та зайняття; Об'єднане царство; Роз'єднане царство; „Між заповідями“; Палестина під владою Риму; Рання церква; Післябіблійні часи. До картографічного матеріалу додані хронологія, пов'язана з подіями за Старим Заповітом, Новим Заповітом та Єгипетськими фараонами; бібліографія та тематичний покажчик. В обговоренні „Атласу...“ взяли участь О. Турій, І. Руденко, о. М. Сивак, Р. Сосса, О. Купчинський, І. Дикий та ін.

Того ж дня у конференц-залі НТШ відбулася презентація монографії чл. Товариства Ярослава Федорука під назвою „Віленський договір 1656 року: східноєвропейська криза і Україна у середині XVII століття“. Виступили В. Александрович, С. Леп'яко, С. Плохій, В. Пришляк, І. Сварник, А. Фелонюк та ін.

О. К.

13—15 жовтня 2011 р. у м. Яремчі відбулася Всеукраїнська наукова конференція „Прикладні задачі математики“, присвячена 50-річчю кафедри вищої математики Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. Співорганізатором конференції був Івано-Франківський осередок НТШ.

До програми конференції увійшли доповіді різних рангів видатних учених. Водночас вийшов збірник матеріалів конференції, який розпочинається коротким історичним нарисом про кафедру, її навчально-методичну та науково-дослідну роботу, а також короткі біографічні довідки про завідувачів, професорів і фундаторів колективу. 13 жовтня в конференц-залі № 2 було розгорнуто виставку видань кафедри та Івано-Франківського осередку НТШ, серед яких 10 підручників та посібників з грифом МОН України, 30 конспектів лекцій, 12 томів „Прикарпатського вісника НТШ“, що з 2008 р. видається в серіях „Число“, „Слово“, „Думка“, „Пульс“.

З привітальним словом виступили завідувач кафедри інтегральних та диференціальних рівнянь Київського національного університету ім. Т. Шевченка, акад. НАН України Микола Перестюк; директор ІППИМ ім. Я. С. Підстригача НАН України, заступник голови НТШ в Україні, чл.-кор. НАН України, д. чл. НТШ Роман Кушнір; голова Івано-Франківського обласного об'єднання ВУТ „Просвіта“ ім. Т. Шевченка, державний та громадсько-політичний діяч, професор Степан Волковецький; завідувачі математичних кафедр університетів Львова, Чернівців, Ужгорода, Полтави, Івано-Франківська.

З доповіддю „Кафедри вищої математики університету нафти і газу — 50“ виступив зав. кафедри, д. чл. НТШ, проф. Василь Мойсишин, далі на пленарному засіданні — акад. НАН України Микола Перестюк (Київ), чл.-кор. НАН України Роман Кушнір (Львів), д-ри фіз. мат. наук, проф. Микола Серов (Полтава), Ярослав Бігун (Чернівці), Ігор Черевко (Чернівці), Ігор Король (Ужгород), Іван Пукальський (Чернівці), Володимир Ільків (Львів), Андрій Загороднюк (Івано-Франківськ), д-р психолог. наук, проф. Лідія Мойсеєнко (Івано-Франківськ), докторанти, кан. фіз. мат. наук Зиновій Нитребич (Львів) та Михайло Осипчук (Івано-Франківськ).

14 жовтня науковці працювали в секціях, на яких було виголошено дев'ять доповідей, присвячених диференціальним рівнянням, шість — теорії функцій та функціональному аналізу, десять — математичному моделюванню.

Враховуючи зміст заслуханих доповідей, зауваження і пропозиції, висловлені під час дискусій, Всеукраїнська наукова конференція „Прикладні задачі математики“ ухвалила:

— зосередити зусилля науковців на розробці методів моделювання і дослідження нелінійних систем та фізико-механічних полів, на розв'язку актуальних задач теорії нечітких множин та теорії узагальнених функцій, на вирішенні сучасних питань нафтогазової справи з допомогою математичного моделювання процесів буріння свердловин, розробки нафтогазових родовищ, транспортування вуглеводів;

— ширше використовувати у навчально-виховному процесі результати науково-дослідної діяльності науковців академічних установ і вищої школи для підвищення рівня знань студентів.

Програма конференції передбачала і низку культурно-мистецьких заходів.

Василь МОЙСИШИН